

З в і т
про наукову роботу
Служби інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки
та Фонду президентів України НБУВ
за 2016 р.

У 2016 р. співробітники Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки та Фонду президентів України НБУВ розпочали роботу з планової науково-дослідної теми, затвердженої Бюро Відділення ІФП НАН України 2 липня 2015 р., протокол № 5, та рішенням Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт при НАН України від 10 липня 2015 р., протокол № 5.

Тема: Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів.

Керівник: заступник гендиректора НБУВ, керівник СІАЗ, д-р іст. наук, проф. В. М. Горовий.

Термін виконання: I кв. 2016 р. – IV кв. 2018 р.

Мета роботи: Вивчення зростаючого значення бібліотечних установ в процесі інформатизації українського суспільства, забезпечення доступу всіх категорій користувачів до національних та глобальних інформаційних ресурсів.

Найважливіші результати наукових досліджень

Робота виконувалася відповідно до робочого плану, затвердженого вченою радою НБУВ. **Основна проблема, що досліджувалася протягом 2016 р. – аналіз науково-прикладних досліджень у сфері оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сфері (СІАЗ), у сфері формування та використання правових ресурсів (НЮБ), а також у галузі вивчення управлінської діяльності, у т.ч. інституту президентства.**

Здійснюючи роботу з даної наукової теми, співробітники Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки та Фонду президентів України зконцентрували свою діяльність на таких основних напрямках:

1. Дослідження особливостей зарубіжних інформаційних впливів на національний інформаційний простір та вивчення питання використання глобальних інформаційних ресурсів в інтересах національного розвитку.

Зокрема, співробітники відділу політологічного аналізу СІАЗ в рамках аналізу цього питання здійснювали:

– дослідження інформаційно-аналітичних структур як суб'єктів національної інформаційної політики, взаємодії з владою й громадянським суспільством в умовах сучасної України, процесів налагодження корпоративної взаємодії між інформаційно-аналітичними структурами як організаційно-технологічної основи синергії інтелектуальних капіталів різних інформаційно-аналітичних служб і формування інтелектуальної платформи прийняття управлінських рішень і вирішення питань національної безпеки і ефективної комунікації між державою і громадянським суспільством;

– аналіз місця бібліотеки в системі інформаційно-комунікаційних процесів в умовах переходу до інформаційного суспільства, сучасної еволюції ролі бібліотеки з пасивного інформаційного посередника на продуктивну систему управління знаннями, трансформації сформованих стереотипів відносин між бібліотекою й суспільством та різноманіття комунікативних практик сучасної бібліотеки в контексті формування суспільства знань;

– вивчення ролі державних інститутів розвинених країн у процесі формування інформаційного суспільства, правових процесів та специфіки державної політики із забезпечення впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій до економічної та соціокультурної сфер, стану державної підтримки і нагляду у процесі розвитку інформаційного суспільства в Україні;

– дослідження досвіду збереження і розвитку традицій соціально-політичної комунікації у часі і просторі на прикладі політичної думки російської післяреволюційної еміграції, наступності комунікативних символів і ідеологем суспільної свідомості і їхньої ролі у формуванні ефективної комунікації між державою і суспільством;

– узагальнення досвіду соціально-комунікативного розвитку фінансових відносин, з урахуванням трансформаційного характеру української суспільства, структурним підрозділом наукової бібліотеки, використання методичного прийому дослідження моделі комунікації за Шенноном, Якобсоном, Лотманом, модель «брамника», що дозволило встановити зв'язок між потоками інформації, кодами і контекстом повідомлень та поведінкою економічних агентів на фінансовому ринку України, висвітлені можливості великих наукових бібліотек, як суспільних інститутів соціальної пам'яті, у соціально-комунікативному дослідженні фінансових відносин;

– вивчення основних напрямів дослідження партійних засобів масової комунікації у вітчизняній науці, специфіки вивчення партійних засобів масової комунікації в сучасному українському бібліотекознавстві;

– узагальнення досвіду висвітлення у вітчизняному науковому доробку особливостей функціонування засобів масової комунікації, формування газетних фондів бібліотек, збереження інформації засобів масової комунікації для подальшого використання.

Результати дослідження дали підстави для таких висновків:

1. В сучасних умовах інформаційного протистояння, ускладнених загальним процесом інформаційної глобалізації, посилюється роль бібліотечних установ як суб'єктів формування національного інформаційного простору. Потужним потенціалом у вирішенні проблеми формування інформаційної бази, необхідної для ухвалення управлінських рішень, володіють інформаційно-аналітичні структури бібліотечних установ, у першу чергу, національних та парламентських бібліотек. Передові дослідні центри, які є флагманами процесу інформаційного забезпечення органів державної влади, – Дослідна служба Конгресу США (Congressional Research Service, CRS), Бюро дослідницької та правової інформації (Research and Legislative Reference Bureau, RLRB) Японії, Довідковий відділ з права й ухвалення рішень (Law and Decision Making Reference Department, LDMRD) Китаю, в Україні – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) – створені і функціонують як підрозділи національних бібліотек.

2. Результати проведеного інформаційно-аналітичними підрозділами національних бібліотек аналізу проблемних ситуацій, враховуючи їх повноту, достовірність, актуальність, мають значний інформаційний і творчий потенціал, що забезпечує владні структури й окремих громадян джерелом об'єктивної інформації, ефективного використання якої створює необхідну інформаційну основу для ухвалення адекватних наявним викликам рішень. Водночас оптимізація роботи інформаційно-аналітичних структур і ефективного використання інтелектуального капіталу сприятиме налагодженню корпоративної взаємодії між ними – координації зусиль, обміну досвідом та інформацією, спільної реалізації проектів в умовах рівних можливостей, забезпечених державою.

3. Потужними факторами розвитку сучасних бібліотек є зрушення, що відбуваються у соціумі. Вони значною мірою впливають на інформаційні і соціальні функції бібліотек, підходи до формування бібліотечно-інформаційних ресурсів та обслуговування користувачів, розвитку бібліотечних технологій, модернізації традиційних і освоєння нових напрямків діяльності. Сучасна бібліотека є важливою ланкою в системі інформаційних інститутів, що забезпечують створення, накопичення, переробку і різні способи трансляції якісних інформаційних ресурсів. Поряд з тим бібліотека також бере участь в оцінці, інтерпретації та фільтрації інформації, у встановленні певних зв'язків між інформаційними масивами, що забезпечує доступ користувачів до широкого спектру джерел знання і

соціально значущої інформації. Отже потужний інформаційний, науковий, комунікаційний потенціал бібліотек має бути актуалізований у відповідних формах організації функціонування і технологіях надання бібліотечно-інформаційних послуг різним суб'єктам суспільного процесу, що стане запорукою затребуваності соціального інституту бібліотеки в інформаційному суспільстві.

4. Нормативно-правове забезпечення сфери інформаційних відносин в Україні потребує подальшого розвитку і вдосконалення, зокрема таких питань: розробки проекту інформаційного кодексу, вдосконалення правової основи державної інформаційної політики України; формування, використання, зберігання та поширення національних інформаційних ресурсів; заходів підтримки вітчизняної індустрії програмного забезпечення; обміну інформацією в електронній формі, насамперед, ведення електронного документообігу; посилення стану інформаційної безпеки, захисту державних інформаційних ресурсів, захисту персональних даних; створення єдиної системи стандартів з ІТ, узгодження нормативно-правової бази України з нормами міжнародного права сертифікації засобів інформатизації та ін.

З огляду на зазначене, першочерговими завданнями держави у сфері інформаційної політики є забезпечення конституційного права на одержання, використання, поширення та зберігання інформації, на вільне вираження своїх поглядів на основі максимально ефективного використання для науково-технічного, культурного, соціального розвитку тих можливостей, які надають новітні засоби обміну інформацією, виробництво та просування на світовому рівні власного інформаційного продукту. Розвиток інформаційного суспільства в Україні можливий лише на основі комплексного підходу, що містить стратегічне бачення інформатизації суспільства і координується наявними соціально-економічними, політичними та культурними пріоритетами держави й міжнародною практикою.

Треба зауважити, що ефективність соціально-комунікативних досліджень досягається завдяки оптимізації колективної організації інформаційно-аналітичної роботи в Службі інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. В основі такої організації лежить раціональний поділ праці у колективі. Саме завдяки йому у визначені терміни створюються якісні інформаційно-аналітичні продукти.

5. Наукові бібліотеки мають значні можливості та демонструють вагомі досягнення у сфері соціально-комунікативного дослідження фінансових відносин з урахуванням трансформаційного характеру української економіки і суспільства в цілому. Але при цьому слід ретельно підходити до аналізу джерел інформації і мати на увазі, що створення об'єктивної картини з найбільш соціально значущих проблем потребує вивчення максимально широкого масиву інформації. Зокрема, аналіз виявляє певну асиметрію оцінок у вітчизняних ЗМІ щодо банкрутства цілого ряду банків. Доволі часто оглядачі так чи інакше акцентували увагу на тому, що саме держава, як правило в особі НБУ, не запобігла краху певного банку, а на провину

власників чи менеджменту відповідної фінансової установи в її краху, часто пов'язаного з поширенням ризикованих фінансових операцій, належної уваги не зверталось. Зазначене характеризує і частину ЗМІ, і деякі соціально-психологічні настанови і стереотипи, що поширені в українському суспільстві та впливають на характер кодування/декодування інформації в мережі фінансових комунікацій. Серед причин цього явища можна виділити досі доволі поширені серед населення патерналістські настрої та слабку здатність до пошуку компромісів і координації поведінки заради досягнення загальноновизнаної суспільної мети в українському соціумі.

6. Бібліотека в системі політичної комунікації функціонує як інформаційна база, опосередкований канал і функціональний суб'єкт, здійснюючи таким чином більшість функцій політичної комунікації. Причому, набуття бібліотеками статусу суб'єктів політичної комунікації сприяли розвиток інформаційної функції бібліотек, початок виробництва ними власної інформаційно-аналітичної продукції на основі опрацювання матеріалів публікацій ЗМІ. З огляду на це значно зросла важливість вирішення питання збереження інформації сучасних засобів масової комунікації у найбільш зручному для проведення подальших досліджень вигляді.

Значну роль у формуванні сучасного інформаційного простору відіграють глобалізаційні процеси, що впливають, у тому числі, і на демократичні перетворення в Україні, і на процеси реформування державного механізму. Причому, глобалізація впливає не лише на засоби масової комунікації, певним чином моделюючи їх під загальноприйнятні стандарти подання інформації, але у наслідок глобалізації світовий інформаційний простір опосередковано впливає і на свідомість користувачів інформації, зумовлюючи формування політичних стереотипів ЗМІ як технологію впливу на політичний процес.

7. Засоби масової комунікації розглядаються як важливий чинник становлення громадянського суспільства. Не випадково останнім часом все більше уваги приділяється науковцями зростанню впливу мережевих засобів масової комунікації – інтернет-ЗМІ та соціальних медіа. Особливої уваги потребує вдосконалення методик роботи з інформацією, враховуючи специфіку саме мережевих засобів масової комунікації. Значний інформаційний ресурс для вивчення перебігу політичних процесів і особливостей державного розвитку мають дослідження роботи партійних засобів масової комунікації. Розгалужена і різноманітна, орієнтована на смаки, звички і уподобання різної аудиторії мережа сучасних засобів масової комунікації для партій є найдоступнішим засобом пропаганди поглядів та ідей, а також активним учасником процесу масової комунікації. Чималий інтерес партійні засоби масової комунікації представляють і як об'єкт бібліотечно-інформаційної діяльності. Наукові розвідки в цьому аспекті передбачають розгляд таких питань, як комплектування бібліотечних фондів інформацією партійних засобів масової комунікації, її збереження та систематизації, організації доступу до неї, створення на її основі

аналітичного продукту. Дедалі більшої актуальності набуває вирішення завдання комплектування бібліотечних фондів інформацією електронних ЗМІ, зокрема інтернет-видань, розробки ефективних методик використання інформації партійних засобів масової комунікації в аналітичній роботі. Це дає підстави більш глибоко вивчати проблему функціонування партійних засобів масової комунікації, аналізувати їх зміст та опрацьовувати методику збереження необхідної інформації для подальшого використання.

8. Аналіз зв'язку і повторюваності певних моральних, суспільно-політичних, ідеологічних і методологічних установок і принципів дозволяє визначити основні складові процесу соціально-політичної комунікації, що сприяють збереженню цілісності і наступності природно-історичного процесу еволюції держави і суспільства і слугуватимуть орієнтирами подальшого розвитку і ефективного реформування державного механізму. Вивчення ідейно-політичних концепцій підтверджує, що соціально-політична комунікація між поколіннями не лише виконує роль відтворення етнополітичної єдності, але й володіє значним теоретичним та практичним потенціалом, який дозволяє з високим ступенем вірогідності прогнозувати характер суспільно-політичних процесів.

Поряд з тим протягом останніх років залишається незмінною проблема протистояння відверто ворожим зарубіжним інформаційним впливам, що значною мірою зумовлює певну структуру і наповнення національного інформаційного простору. З огляду на зазначене, не втрачає актуальності завдання суттєвого зміцнення інформаційного суверенітету України. Отже, у цих умовах продовжує зростати значення інформаційно-аналітичного напрямку діяльності національних бібліотек, спрямованої на протидію інформаційній агресії шляхом проведення своєчасного і компетентного наукового аналізу інформації про суспільно значущі події і процеси, розкриття глибинних мотивів і цілей діяльності провідних політичних акторів і ключових інтересів інформаційної політики опонентів.

9. Створення і розповсюдження відповідного інформаційно-аналітичного продукту через мережу бібліотечних сайтів та засобами дискантного обслуговування користувачів забезпечить умови для ефективного задоволення суспільного запиту на якісний інформаційний продукт, що відповідатиме суверенним інтересам української держави і суспільства. Найбільш повно і чітко вимоги до інформаційно-аналітичного продукту відображені у положеннях Кодексу етики бібліотекаря УБА – «дотримуємося нейтральності й неупередженої позиції щодо збирання та організації доступу до інформації й надання послуг, розмежовуємо професійні обов'язки і власні інтереси, прагнемо до того, щоб особисті переконання не заважали вільному доступові користувача до інформації». Виходячи із зазначених вимог експертні матеріали мають створюватися на основі опрацювання якомога широкого кола різноманітних джерел, які створюють інформаційну модель конкретного суспільно значущого явища.

Науковий підхід до обробки інформації з використанням широкого спектру відповідних методологічних принципів є запорукою об'єктивності

інформаційно-аналітичного продукту і дозволяє уникнути впливу суб'єктивних орієнтирів дослідника на кінцевий результат. Разом з тим вирішальне значення має фаховий рівень пошуку, відбору і адекватної оцінки первинних джерел інформації. Запорукою якісного підбору матеріалу має стати послідовний моніторинг інформаційного простору, експертного середовища з метою визначення основних тенденцій подання інформації і актуальних соціально-політичних і економічних трендів.

Приклад ефективної діяльності у цьому напрямі дає досвід відділу. Так, в умовах масштабного реформування українського державного механізму, подолання наслідків суспільно-політичної кризи, анексії Криму та українсько-російського протистояння, що триває на Донбасі, співробітниками відділу було підготовлено і представлено в інформаційно-аналітичному журналі "Україна: події, факти, коментарі" (24 випуски) та бюлетені оперативної інформації електронних видань «Резонанс» (68 випусків) понад 140 аналітичних оглядів, в яких було висвітлено такі проблемні аспекти ситуації, як євроінтеграційних рух України, проблема російських впливів та агресії, ситуація в Криму і на Донбасі, реалізація суспільного запиту «Революції гідності» (зокрема проведення реформ і очищення влади), питання збереження і відновлення територіальної цілісності України, розвиток взаємовідносин України із зарубіжними партнерами, зарубіжна реакція на події в Україні, питання переформатування вітчизняного політичного поля в процесі зміни Кабінету Міністрів, реформування політичної системи і децентралізації влади, проблема використання інформаційних технологій в політичній боротьбі та ін.

Результати досліджень презентовані в колективній монографії «Бібліотека в реалізації державотворчої інформаційної політики» (К., 2016. – 324 с.), монографії зав. відділу М. Закірова «Феномен політичної думки Російського Зарубіжжя в контексті української державної ідентичності» (К., 2016. – 582 с.). та понад 20 наукових статтях, а також у доповідях до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору» (НБУВ, жовтень 2016.) та ряду інших наукових конференцій та круглих столів (див. додаток 2).

Співробітники відділу оперативної інформації (ВОІ) СІАЗ, вивчаючи питання використання глобальних інформаційних ресурсів в інтересах національного розвитку, роль оперативної інформації в системі соціальних комунікацій, підвищення ефективності використання інформаційного ресурсу бібліотеки, зокрема, з'ясували, що ряд тенденцій, які в контексті світових глобалізаційних процесів превалюють у розвитку українського інтернет-середовища (комерціалізація, концентрація, конвергенція), визначально впливають на якість оперативної інформації, умови її розповсюдження та використання, розширення й удосконалення джерельної бази. Концентрація медіаресурсів, фінансів, і кадрів, що дає змогу швидше досягти передових технологій в інформаційному виробництві, водночас може обмежувати варіантність джерел оперативної інформації, що й

спостерігаємо у своїй роботі. Унаслідок як глобалізаційних впливів, так і внутрішніх процесів в українському інформаційному просторі спостерігаються еволюційне поєднання і концентрація різномірних електронних технологій і платформ, що зумовило вироблення нових підходів до роботи з масивами інформації.

Стрімкий розвиток онлайн-сервісів, що спостерігається останніми роками, вносить істотні корективи в розвиток ринку традиційних медіа і відповідно в роботу бібліотек, розширюючи джерельну базу оперативної інтернет-інформації, засоби й способи доступу до неї. На фоні тенденції до збільшення обсягу інтернет-послуг, кількості сервісів та підвищення їх ролі в житті українського суспільства найвищими темпами розвиваються мобільний інтернет та мобільні засоби доступу до мережі. Зростає інтерес інтернет-користувачів до мультимедійного контенту з використанням різноманітних засобів доступу, що диктує багатоплатформність матеріалів та баз даних.

Освоєння читацькою аудиторією цифрових технологій водночас дедалі більше структурує її на спеціалізовані групи. При цьому з'ясовано, що зацікавленість користувачів у швидкому і зручному доступі до інформації в нових форматах розширює межі їх участі в процесі інформаційного виробництва з пасивних споживачів інформації до її виробників, проявом чого став розвиток соціальної журналістики і аналітики. Усі ці процеси зумовили зміни у визначенні орієнтирів розвитку та виробничих завдань відділу, в організації надання послуг користувачам.

Соціальні медіа охарактеризовано як ефективний інструмент інтеграції бібліотеки в глобальний інформаційний простір та як платформу для концентрації віддалених матеріальних та інтелектуальних ресурсів, один з інструментів формування й розвитку електронного самоврядування, інших окремих елементів громадянського суспільства.

Досліджено особливості використання можливостей інформаційного потенціалу сучасних бібліотек у наповненні соціальних комунікацій інформацією з питань електронного урядування. Результати даного дослідження стали частиною наукової роботи снс В. Пальчук «Особливості використання бібліотечно-інформаційного потенціалу в розвитку електронного урядування в Україні», що увійшла в колективну монографію «Бібліотека в реалізації державотворчої інформаційної політики» [Т. Гранчак, В. Бондаренко, С. Горова та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – 324 с.].

Також результати роботи у межах планової теми висвітлено у 10 публікаціях співробітників відділу, зокрема 6 з них у наукових фахових виданнях, у статтях в науковому збірнику (Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського К.: НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – 2016. – Вип. 43) та «Віснику Книжкової палати».

Результати роботи були апробовані під час міжнародних наукових та науково-практичних конференцій, зокрема всі співробітники взяли участь у роботі Міжнародної наукової конференції «Бібліотека – Наука –

Комунікація» (НБУВ, жовтень 2016 р., м. Київ). Тези виступів наукових працівників відділу розміщені на сайті СІАЗ.

Також робота співробітників відділу була спрямована на оперативне забезпечення користувачів, зокрема вищих органів державної влади, матеріалами суспільно значущої тематики, підвищення ефективності використання інформаційного ресурсу бібліотеки, урізноманітнення форм інформаційно-аналітичної роботи.

З цією метою випускалися такі інформаційно-аналітичні видання:

«Регіони сьогодні»

Щоденний огляд оперативної інформації центральних та місцевих інтернет-видань про ситуацію в регіонах України. Висвітлюються політичні процеси, діяльність місцевих владних структур, ситуація в економічній та соціальній сферах, резонансні події та надзвичайні ситуації в областях. , Орієнтований на керівників та їх референтів. Обсяг – 5 ум. др. арк.

«Шляхи розвитку української науки»

Інформаційно-аналітичний бюлетень матеріалів ЗМІ, у якому висвітлюються проблеми підвищення ефективності наукової діяльності, перебіг реформування української науки, подається інформація про здобутки вітчизняної науки та досвід розвитку наукових досліджень за рубежом. Видається щомісяця. Обсяг – 5,5 ум. др. арк.

«Політичні технологи та технології»

Огляд матеріалів ЗМІ. Відстежуються зарубіжні політтехнологічні впливи, а також основні напрями формування громадської думки про ситуацію в Україні зарубіжними ЗМІ. Видається щотижня. Обсяг – 2,2 ум. др. арк.

«Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки»

Інформаційно-аналітичний бюлетень інтернет-ресурсів, у якому представлені матеріали з питань розвитку соціальних мереж, їх взаємодії з бізнесом, проблеми захисту даних, вплив мережевого спілкування на особистість, а також проблеми суспільної безпеки. Виходить двічі на місяць. Обсяг – 3 ум. др. арк.

«Проблеми інформатизації»

Огляд матеріалів ЗМІ. Офіційна інформація, відгуки офіційних осіб з проблем інформатизації. Також висвітлюються питання розвитку інформаційних технологій, забезпечення інформаційного суверенітету країни, специфіка глобальних інформаційних впливів на вітчизняний інфопростір. Видається двічі на місяць. Обсяг – 4 ум. др. арк.

“Політичні організації в демократичному процесі”

Оглядове видання, у якому подаються матеріали про діяльність політичних партій і громадських організацій України, їх позиціонування щодо проблем суспільного життя, висвітлюється фракційна робота парламентських партій, події партійного життя в регіонах. Виходить щотижня. Обсяг – 2 ум. др. арк.

«Децентралізація: реформа в дії»

Інформаційно-аналітичний бюлетень. Висвітлює процеси об'єднання громад у різних регіонах України, успіхи та проблеми, які виникають у цьому процесі; виборчий процес після утворення об'єднаних територіальних громад, вибори старост та депутатських корпусів, динаміку призначень виборів Центральною виборчою комісією; децентралізацію повноважень (насамперед передача містобудівних повноважень, реєстраційних функцій), фінансової децентралізації (зміни в податковому законодавстві, результати фінансової децентралізації для об'єднаних територіальних громад), кадрове забезпечення виконавчих органів об'єднаних територіальних громад (основні навчальні програми для старост, депутатів, виконавчих органів), діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів). Періодичність - щомісяця. Обсяг понад 2 ум. др. арк.

«Щоденник децентралізації: реформа в дії»

Інформаційно-аналітичний бюлетень, присвячений темі реформи з децентралізації влади в Україні та розвитку місцевого самоврядування. Зокрема, висвітлює процес створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), зміни в міжбюджетних відносинах та наповнення місцевих бюджетів ОТГ, розвиток їхньої інфраструктури, формування органів управління та делегування повноважень на місця. Також видання містить інформацію соціальних медіа з найбільш актуальних та резонансних подій суспільно-політичного значення, пов'язаних із реформою з децентралізації влади. Періодичність - щомісяця. Обсяг понад 2 ум. др. арк.

Загалом працівниками відділу підготовлено і видано 254 випуски інформаційно-аналітичних бюлетенів загальним обсягом 1109 ум. др. арк., або 512477 записів.

При цьому з метою диференційованого обслуговування керівництва органів державної влади підготовлено 163 випуски інформаційних видань, 46 випусків оглядових видань, 45 – реферативних.

Зменшення загальної кількості випусків видань порівняно з минулим роком зумовлене як запровадженням у НБУВ скороченого робочого тижня, так і зміною формату окремих видань.

Удосконалювались форми і методи дистанційного обслуговування читачів. Для доставки інформаційно-аналітичної продукції і матеріалів замовникам використовувалась електронна пошта; ряд бюлетенів, інформаційно-аналітичних матеріалів представлено на порталі НБУВ, на сторінці СІАЗ у Facebook, на порталі НАНУ.

Зокрема, організовано:

- Спільно з Центром практичної інформатики НАН України (О. Д. Платонов) підготовку і виставлення матеріалів на тему «Шляхи розвитку української науки» на порталі НАНУ.

- спільно з адміністрацією сайту «Центр досліджень соціальних комунікацій» виставлення на сайті СІАЗ.укр випуску «Регіони сьогодні», а також на порталі НБУВ, сторінці СІАЗ у Facebook випусків «Шляхи розвитку української науки», «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки».

Крім того, працівниками відділу протягом звітного періоду готувались інформаційні та інформаційно-аналітичні матеріали для щоденного наповнення інформаційної бази Центру ситуаційного управління РНБО України. Підготовлено понад 700 записів, пов'язаних з висвітленням подій та процесів політичного та соціально-економічного розвитку України, які мають вплив на стан національної безпеки держави, становлять потенційну загрозу нацбезпеці у соціально-гуманітарній, економічній, політичній, екологічній, науково-технологічній сферах. Матеріали, підготовлені на основі аналізу глобальних і національних інформаційних ресурсів, їх структурування у Системі ситуаційного управління РНБО сприяли задоволенню потреби гнучкого реагування з боку владних структур на загрози для національної безпеки. Під час підготовки матеріалів оцінювався вплив події на стан національної безпеки України, а також визначалися можливі заходи протидії для запобігання, нейтралізації чи зменшення її можливого негативного впливу.

2. Аналіз критеріїв ефективності наукових досліджень в інформаційній сфері.

Співробітники відділу бібліометрії та наукометрії СІАЗ, аналізуючи дане питання, виходили з того, що в Україні методика оцінювання ефективності діяльності наукової установи визначається чинними нормативними актами «Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ», «Методика оптимізації (атестації) бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету» і «Порядок оцінки розвитку діяльності наукової установи».

Методологія оцінювання базується на системі кількісних атестаційних параметрів, серед яких: рівень кваліфікації наукових кадрів (штатна чисельність осіб з науковими ступенями), бюджет та інфраструктура, рівень тематики (кількість державних цільових і міжнародних програм), результативність (кількість монографій та інших публікацій), престиж (кількісні показники представленості у світовому інформаційному просторі). Сукупність цих показників разом з даними динаміки їх розвитку та картками внутрішнього і експертного оцінювання є джерельною базою для визначення бальної рейтингової оцінки наукової установи для її наступного віднесення до однієї з 4-х категорій: А – установа-лідер, Б – провідна установа, В – помірно-динамічна установа, Г – наздоганяюча установа.

Таку методологію можна охарактеризувати як нумерологічну. Розвиток теоретичного базису наукометрії дозволяє стверджувати, що тільки професійна експертиза може дати всебічну об'єктивну оцінку дослідницьких результатів, кількісні показники слугують інструментом підтримки прийняття рішень експертами. Сучасні напрацювання у сфері методології оцінювання результативності науки в систематизованому вигляді викладені в Лейденському маніфесті «Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics», прийнятому на 19-й Міжнародній конференції «Context Counts:

Pathways to Master Little Big and Date» (3-5 вересня 2014 р., Лейден, Нідерланди) і опублікованому в журналі «Nature» у квітні 2015 р.

Сутність Лейденського маніфесту викладена в десяти принципах, що не є новиною для фахівців, які займаються наукометрією. Однак, раніше вони не були викладені в систематизованому вигляді. Їх послідовність наступна:

1. Експертний висновок відповідальніший за формальні кількісні показники.
2. Критерії оцінювання мають відповідати завданням інституції.
3. Відстоюйте вагомі результати, оприлюднені в національному сегменті наукових комунікацій.
4. При оцінюванні використовуйте прозорі та прості індикатори.
5. Надавайте можливість перевіряти дані та результати аналізу.
6. Ураховуйте при оцінюванні специфіку галузей наук.
7. Приймайте до уваги портфоліо.
8. Уникайте надмірної конкретності кількісних показників.
9. Ураховуйте можливий негативний вплив формальних показників.
10. Переглядайте та вдосконалюйте систему показників оцінювання.

Перший принцип передбачає пріоритет експертного висновку над «нумерологією» – формальні показники повинні збиратися і прийматися до уваги при оцінюванні, але лише як відомості, необхідні для професійного аналізу (у вказаних вище нормативних актах України перевага надається кількісним показникам).

Ще більшою є невідповідність нормативних критеріїв оцінювання інституції покладеним на неї завданням. Так, статут НАН України визначає, що метою її діяльності є «отримання нових та узагальнення наявних знань про природу, людину та суспільство; створення наукових основ науково-технічного, соціально-економічного та культурного розвитку країни; підготовка висококваліфікованих наукових кадрів». У «Порядку оцінки розвитку діяльності наукової установи» основним критерієм ефективності визначається чисельність публікацій інституцій, тобто перед вітчизняними науковцями поставлено завдання працювати не на результат, а на гонитву за кількістю статей і монографій. Такий підхід привів до очевидної диспропорції в кількості наукових періодичних видань у нашій та інших державах: Україна – 2,4 тис., Росія – 2,1 тис., Польща – 1,2 тис. Якщо ж у вітчизняній інституції відкрито новий закон чи встановлена нова закономірність, то таке досягнення не надасть їй додаткових атестаційних балів.

Слід акцентувати увагу на третій принцип, що говорить про необхідність належного оцінювання досліджень, які мають національне значення і опубліковані в українському сегменті документальних комунікацій. До них можна віднести науково-технічні роботи, актуальні для певних регіонів України, і розвідки у соціогуманітарній сфері. Слід нагадати і принцип обов'язковості оприлюднення у вітчизняних виданнях наукових результатів, отриманих при проведенні досліджень за рахунок коштів

державного бюджету, який було закладено в Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки». Однак низка нормативних актів МОН України, зокрема про присудження наукових ступенів, вимагає опублікування нових результатів у журналах, що індексуються комерційними бібліометричними системами. Доступ до них практично унеможливлений для вітчизняних платників податків.

Четвертий принцип постулює необхідність застосування при оцінюванні прозорих і простих бібліометричних індикаторів. Наразі досить поширеним серед них є h-індекс, або індекс Гірша – показник впливовості вченого, заснований на гармонізації чисельності його статей та їх цитуванні. Класичний індекс Гірша дорівнює кількості статей h , на які є не менше h посилай. Поряд з ним використовуються такі похідні цього індексу як g-індекс і hI -індекс – перший з них збільшує значення індексу за високо цитовані статті, а другий зменшує його за публікації науковця в складі авторських колективів. Констатуючи їх доречність при наукометричних дослідженнях, слід водночас наголосити на сумнівній доцільності застосування таких показників для оцінки ефективності наукової діяльності, оскільки вони мало впливають на результат оцінювання, але вимагають значних трудовитрат.

Важливим принципом є надання можливості перевіряти дані та результати аналізу. Якщо процедури оцінювання включають бібліометричні показники з комерційних наукометричних систем, то має бути забезпечений доступ до них. Сьогодні адміністратори від науки зобов'язують вчених надавати відомості про присутність їх публікацій у системах Web of Science і Scopus, однак коштів на передплату доступу до них не виділяють (такий доступ мають кілька установ на всю країну).

Шостий принцип Лейденського маніфесту наукометрії – необхідність урахування при оцінюванні специфіки галузей наук. Для цього у Великій Британії при атестації наукових установ формується 36 зіставних груп – фізика, філологія, економіка, медицина тощо. Чинні нормативні акти України ігнорують цей принцип – за одними критеріями мають атестуватися і «фізики», і «лірики». У певній мірі з цим принципом тісно пов'язаний і сьомий, у якому рекомендується враховувати портфоліо вченого або колективу (досвід, досягнення, авторитетність). Прикладом портфоліо може слугувати бібліометричний профіль ученого (відділу, установи) в системі Google Scholar.

Восьмий принцип декларує потребу уникати надмірної конкретності кількісних показників. Бібліометричні індикатори, як правило, є плинними, тому варто брати до уваги не більше 2-3 десятичних знаків (популярність індексу Гірша зумовлена його меншою плинністю порівняно з кількістю цитувань).

Вбачається необхідним зупинитися на дев'ятому принципі. Він попереджає про небезпеку оцінювання за певним індикатором, що приводить до ігор з ним і підміни мети дослідження – метою стає досягнення максимуму цього індикатора. Якщо таким обрано індекс наукового

цитування, то завданням вченого може стати створення «цитатних картелів», а не відкриття нових законів і виявлення раніше невідомих закономірностей.

З аналізу викладених вище принципів Лейденського маніфесту наукометрії випливає, що процедури оцінювання результативності наукової діяльності мають фокусуватися не на підтримці адміністративних процесів реформування освіти та науки, а на сприянні їх розвитку, супроводі вирішення не «політичних», а наукових завдань. Фактично вони вступають у суперечність з чинними нормативними актами України, що мають «нумерологічну» спрямованість.

Система оцінювання ефективності дослідницької діяльності в Україні «відповідає» лише десятому принципу Лейденського маніфесту наукометрії – переглядайте та вдосконалюйте систему показників і процедуру оцінювання.

Проведений аналіз чинних нормативних актів України щодо державної атестації та оцінки розвитку діяльності наукових установ свідчить про їх нумерологічну спрямованість. Розвиток наукової сфери України потребує сучасної нормативної бази оцінювання її результативності на засадах Лейденського маніфесту. Зокрема, в ній мають бути визначені: зіставні групи установ; критерії оцінювання, відповідні завданням інституцій зіставної групи; порядок оцінювання окремого вченого, підрозділу та установи; можливість перевірки даних дослідниками. Новим змістом мають бути наповнені форми карток експертного оцінювання.

У цілому слід констатувати, що Україні потрібна інтегрована інформаційна система, в якій будуть представлені наукові установи, їх структурні підрозділи та співробітники, напрацювання, міжнародне визнання. Такою системою є «Бібліометрика української науки», що розроблена та підтримується відділом бібліометрії та наукометрії СІАЗ НБУВ. Вона являє собою:

реєстр учених і наукових колективів України, які представили в Інтернеті свої бібліометричні профілі;

аналітичний інструментарій для експертного оцінювання результативності дослідницької діяльності;

національну складову міжнародного проекту Ranking of Scientists (Іспанія).

Для надання суспільству цілісного уявлення про стан вітчизняного наукового середовища у загальному доступі на порталі «Центр досліджень соціальних комунікацій» Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського представлена інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки». Станом на грудень 2016 р. у ній представлено бібліометричні портрети 24 тис. вітчизняних учених, профілі 500 наукових колективів (кафедр, відділів, лабораторій) і 400 наукових періодичних видань. Система містить також рейтинги українських вчених, журналів і установ за даними світових наукометричних систем Web of Science, Scopus, Ranking Web of Research Centers.

3. Дослідження питання організації інформаційної безпеки національного інформаційного простору, аналіз розвитку правової бази національної інформаційної сфери та вивчення діяльності щодо координації використання інформаційних ресурсів в Україні.

Протягом звітнього періоду в рамках теми підрозділи Національної юридичної бібліотеки здійснювали аналіз відображення у ЗМІ та формування громадської думки щодо правових реформ в країні, моніторинг безпекових проблем інформаційної сфери та проблем забезпечення норм міжнародного права в Україні в контексті її входження як демократичної держави у світовий та європейський правовий простір. Важливим аспектом роботи над плановою темою став розгляд актуальних конституційних проблем організації державної влади в Україні.

В теоретичному плані було розглянуто шляхи посилення впливу вітчизняних інформаційних комунікацій на інформаційну ситуацію в Україні в контексті протидії зарубіжній інформаційній агресії. При розробці даного аспекту розглядалися проблеми розв'язання актуальних правових питань розвитку гуманітарної сфери та шляхи посилення ролі інформаційної роботи в справі інтеграції Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України; сучасні центри інформаційного забезпечення правової діяльності. У рамках співпраці СІАЗ та НЮБ з РНБО здійснюють щоденний моніторинг інформаційних повідомлень в мережі Інтернет, що сприяє організації інформаційно-аналітичної роботи фахівців та прийняттю оперативних рішень щодо виявлення загроз національним інтересам і національній безпеці, визначення шляхів та засобів їх відвернення та нейтралізації. Співробітництво також дозволяє забезпечити інформаційний супровід діяльності органів виконавчої влади, Збройних сил України та інших військових формувань, щодо гарантування стабілізації суспільно-політичної ситуації в Україні.

Аналіз інтерактивного інформаційного простору в контексті досліджень Східноукраїнської кризи був спрямований на виявлення специфіки символічної репрезентації громадянської ідентичності в інтернет-просторі.

Важливим аспектом роботи протягом звітнього періоду було наукове осмислення ролі бібліотеки в структурі соціокомунікативного середовища, що здійснювалося за такими напрямками:

підготовка інформаційно-аналітичної продукції правової тематики за результатами дослідження наукових та інформаційно-аналітичних матеріалів (доповідей, звітів, оглядів, прогнозів, рекомендацій) з проблем правотворення в Україні;

моніторинг правової інформації в контексті євроінтеграційних процесів, з метою узагальнення цієї інформації за напрямками дослідження НЮБ та розширення бази користувачів бібліотечною інформаційно-аналітичною продукцією;

розробка ефективних форм використання інформаційних потоків електронної вітчизняної та зарубіжної правової інформації, а також фондів правової інформації НБУВ для забезпечення розвитку правової системи та

забезпечення своєчасного і об'єктивного інформування населення про процеси правотворення та правозастосування.

Своєчасне та об'єктивне інформування населення про процеси правотворення та правозастосування здійснювалося за допомогою організації розширеного доступу до електронних інформаційних ресурсів СІАЗ, НЮБ та ФПУ НБУВ через постійне вдосконалення сайту «Центр досліджень соціальних комунікацій».

Результати дослідження дали підстави для висновків:

Нова соціокультурна ситуація, викликана змінами політичного та соціально-економічного характеру, трансформувала бібліотеку, як сучасний інформаційний центр, виходячи за межі виключно інформаційної або культурної сфер та поступово стаючи учасником різноманітних соціально-комунікативних процесів.

Значний інформаційно-комунікативний потенціал бібліотечних установ зумовив теоретичне осмислення проблем прискорення бібліотечних трансформацій в умовах становлення громадянського суспільства та розбудови правової держави. Значне місце тут займає вдосконалення системи інформаційно-аналітичного супроводу правотворчих процесів в Україні.

Практичне значення інформаційно-аналітичних ресурсів, продюгованих підрозділами НЮБ, сприяє налагодженню ефективної системи інформаційного забезпечення замовників (органів державної влади і управління, громадських об'єднань та організацій тощо) як підґрунтя для підвищення рівня їх інформованості щодо сприйняття процесів правотворення громадською думкою та створення умов для прийняття найоптимальніших рішень.

Сучасна ситуація на Донбасі та в Криму та посилення впливу інформаційних комунікацій на інформаційну ситуацію в Україні актуалізує дослідження проблеми інформаційної безпеки, зокрема, науково-інформаційної діяльності, спрямованої на виявлення, дослідження та вироблення рекомендацій для нейтралізації проявів негативних впливів та дестабілізаційних чинників інформаційної агресії.

Інформаційно-правова діяльність у сфері роз'яснення та оцінювання впливу нових соціокультурних та політико-правових викликів сучасності є актуальним напрямом інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек, що сприяє удосконаленню правотворчої діяльності в Україні, аналізу шляхів її вдосконалення та актуалізації досліджень перспектив її розвитку в контексті суспільної еволюції.

У ході роботи над плановою науковою темою співробітниками НЮБ було опубліковано 2 монографії (Ю. Половинчак та В. Бондаренко), опубліковано 35 наукових статей та виголошено 19 доповідей на наукових конференціях.

Також здійснювався випуск ряду інформаційно-аналітичних бюлетнів:

"Громадська думка про правотворення" - 23 випуски;

"Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти" - 11 випусків;

"Проблеми окупованих територій" - 10 випусків;

"Безпека інформаційної сфери" – 33 випуски;

"Кримсько-татарська тематика у відображенні ЗМІ" – 161 випуск;

"Національні меншини в Україні" – 24 випуски.

4. Аналіз інформаційно-комунікаційних потоків в інформаційному забезпеченні управлінських структур.

У рамках дослідження даного питання та вивчення відображення у сфері сучасних інформаційних комунікацій процесів реформування українського суспільства, відповідно до «Стратегії–2020» та реакції владних структур на актуальні виклики міждержавного протистояння, діяльність Фонду президентів України було спрямовано на системний аналіз сучасної ситуації на Донбасі та в Криму, розкриття специфіки інформаційних процесів у контексті розвитку національного інформаційного простору в умовах збройної та інформаційної агресії проти України, виявлення шляхів оптимізації впливу вітчизняних інформаційних комунікацій в окупованих регіонах. Головну увагу було сфокусовано на моніторингу інформаційно-комунікаційних потоків в інформаційному забезпеченні владних структур, зокрема інформаційного середовища щодо реалізації представленої Президентом України Петром Порошенком «Стратегії реформ–2020». Окрім аналізу динаміки змін в основних сферах реформування, просування в напрямку проєвропейського вектору суспільно-політичного розвитку, серед досліджуваних питань також розглядалися актуальні ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій щодо постмайданівського політичного розвитку держави, нівелювання проявів сепаратизму на Сході України, а також зовнішніх негативних чинників впливу на Україну.

На основі інформаційних та аналітичних ресурсів співробітниками ФПУ систематично формувались матеріали до щотижневих випусків бюлетеня «Стратегія – 2020»: практика суспільних перетворень».

ФПУ також активно здійснював моніторинг кращих практик електронного урядування у країнах світу, функціонування систем інформаційного забезпечення вищих органів державної влади, втілення основних засад е-демократії. Вагомим аспектом даного напрямку досліджень було визначено актуальні питання втілення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в державному управлінні як на рівні вищих органів державної влади, так і в межах локальних проєктів окремих громадських ініціатив, зокрема, реалізації ініціатив у сфері інформатизації, електронного урядування, ефективних методів протидії корупції тощо, а також думки експертів та прогнози щодо специфіки застосування ініційованих проєктів у практиці державного регулювання суспільних процесів.

На основі вищезазначеного було підготовлено цикл інформаційно-аналітичних та інформаційно-бібліографічних бюлетенів:

- «Стратегія – 2020»: практика суспільних перетворень» (37 випусків);
- «Стратегія – 2020»: інформаційні технології в державному управлінні» (15 випусків).

У виданнях представлено інформацію з офіційних джерел, повідомлення про ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій, новини з соціальних мереж та регіональних інтернет-представництв, погляди та прогнози експертів, повідомлення з блогосфери та аналітичні коментарі. Загалом співробітниками ФПУ було підготовлено 62 аналітичних коментарі з проблематики функціонування інституту президентства в Україні та за кордоном в контексті сучасних глобалізаційних викликів, питання внутрішньополітичного розвитку в Україні, а саме: питання децентралізації, антикорупційної реформи, безвізового режиму, змін до Конституції, правоохоронної системи, міждержавного кредитування та ін., а також актуальних аспектів мирного врегулювання ситуації на Сході України.

Окрім вищезазначеного не менш важливим напрямом науково-дослідної роботи ФПУ став аналіз вітчизняних та зарубіжних інформаційних потоків щодо відображення діяльності українських владних структур у ЗМІ. Здійснюючи на постійній основі моніторинг зарубіжної та української преси (80 інтернет-версій періодичних видань іноземною мовою (з них 67 – електронні версії щоденних газет з усього світу) співробітниками ФПУ аналізувалась та узагальнювалась інформація щодо висвітлення державної політики України та реакції на українські актуальні події за кордоном. Результатом цієї роботи став випуск реферативних бюлетенів «Україна у відгуках зарубіжної преси» (23 випуски), в якому подається оперативна інформація про Україну, опублікована на сторінках зарубіжних ЗМІ. На основі систематичного відбору інформації щодо основних коментарів міжнародної спільноти з приводу російської агресії в Україні та подальших шляхів розвитку конфліктної ситуації на окупованих територіях, матеріали цих та інших видань ФПУ активно використовувались для підготовки спільних проектів ФПУ, СІАЗ та НЮБ.

Загалом за звітний період ФПУ видано 75 випусків інформаційно-аналітичних та реферативних видань, 62 аналітичні огляди та 16 996 реферативних записів.

Видання ФПУ в електронному та друкованому вигляді було розповсюджено у 950 бібліотек України через Мережу пунктів доступу громадян до офіційної інформації (членом якої є ФПУ) та до: вищих органів державної влади, обласних облдержадміністрацій, спеціалізованих навчальних закладів і у президентські бібліотеки за кордоном. Наразі підготовлені матеріали використовуються Інститутом законодавства Верховної Ради України, Комітетом з питань освіти і науки Верховної Ради України, Національним інститутом стратегічних досліджень та ін. установами у науково-дослідній роботі та при підготовці аналітичних записок для вищого керівництва держави.

З метою популяризації наукової та інформаційно-аналітичної продукції ФПУ брав активну участь у виставці-презентації ресурсів громадянського суспільства та міжнародних організацій «Інформаційний ярмарок – 2016», організованої Апаратом Верховної Ради України та Програмою Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «РАДА: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво». Інформаційно-аналітичні та реферативні видання ФПУ було представлено для народних депутатів, їхніх помічників-консультантів, працівників Апарату, а також надано консультації про наявні науково-інформаційні ресурси ФПУ, НЮБ та СІАЗ щодо інформаційного супроводу діяльності органів державної влади та владних структур.

Окрім інформаційно-аналітичної складової діяльності ФПУ, у контексті дослідження світових практик науково-методичного опрацювання документальних ресурсів з проблематики інституту президентства та їх введення в суспільний обіг, співробітники ФПУ протягом звітного періоду займались систематизацією електронних науково-інформаційних ресурсів та формуванням електронних повнотекстових, бібліографічних, мультимедійних баз даних.

За підсумками роботи було зареєстровано авторські права на базу даних «Пряма мова президентів України» як на об'єкт інтелектуальної власності НБУВ (держреєстр) та подано на реєстрацію до Державної служби інтелектуальної власності базу даних мультимедійних ресурсів «Інститут президентства (мультимедіа)».

Результати роботи з базами даних у ФПУ представлені наступним чином:

– *Повнотекстові бази даних*: «Інститут президентства України в пресі» (44 766 записів); «Інститут президентства» (5 275 записів), «Україна у відгуках зарубіжної преси» (24 462 записів), «Пряма мова президентів України» (3 393).

– *Бібліографічна база даних «Інститут президентства»* (30 415 записів): бібліографічний опис книг, статей, дисертацій та авторефератів дисертацій за період 1990–2015 рр. з тематики інституту президентства в Україні та зарубіжних країнах.

– *Електронна база даних мультимедійних ресурсів* (1825 записів): аудіо-, відео-, фотодокументи, що відображають різні аспекти організації й діяльності президентської влади та дорадчих структур як за кордоном, так і в Україні (відеоматеріали президентських та парламентських виборчих кампаній, офіційних заходів за участю президентів різних країн та мультимедійні матеріали, що відображають український досвід функціонування інституту президентства).

– *Електронна база даних «Подарунки президентам України»* (951 записів): атрибуція, класифікація та систематизація документів з колекції «Подарунків президентам України», створення фотоархіву даної колекції (998 інвентарних номерів).

З метою оптимізації науково-технічного опрацювання музейних та архівних документів ФПУ, що відображають функціонування інституту президентства в Україні, було продовжено дослідження питань обробки та зберігання документів з музейних фондів вітчизняних та зарубіжних бібліотек та установ; вивчення і застосування методики обліку документів з музейного фонду ФПУ; досліджено досвід організації та функціонування ДПА вітчизняних та зарубіжних архівних установ, форми його репрезентації за допомогою засобів мережі Інтернет; вивчення передових світових практик, технологій оцифровування, формування та інтеграції цифрових колекцій, методів їх розповсюдження та використання.

Практичне впровадження результатів науково-дослідної діяльності співробітників ФПУ відбувалось також шляхом організації тематичних виставок. Протягом звітного періоду було організовано 54 виставки, на яких представлено 2081 документ з фонду ФПУ, які відображають різні аспекти діяльності президентів країн світу та України, а також розкривають специфіку президентської влади загалом.

У звітному році ФПУ також став активним учасником проекту УБА «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках» за підтримки Європейського Союзу, відповідно, на базі ФПУ було відкрито Пункт європейської інформації (ЄІ), що передбачає інформаційно-методичне забезпечення бібліотекарів щодо їх діяльності та активізацію роботи бібліотек з популяризації європейських цінностей. Використовуючи наявний ресурсний потенціал Фонду розширено доступ до інформаційних ресурсів з питань функціонування інституту президентства в країнах ЄС, європейської інтеграції, європейських цінностей та загалом інформації про ЄС. Зокрема, було розпочато трансляцію серії документальних фільмів та відеоматеріалів з історії ЄС, взаємовідносин Україна-ЄС та про сучасну Європу. Серед переваг проекту стало отримання доступу до електронних баз даних про ЄС та євроінтеграцію від представництва ЄС в Україні для надання консультацій читачам.

З метою популяризації результатів науково-дослідної та культурно-просвітницької діяльності співробітники ФПУ продовжили вдосконалення сторінки Фонду Президентів України у провідних соціальних мережах (Facebook) для інформування користувачів про актуальну інформацію щодо ФПУ, нові надходження, а також про оперативну інформацію стосовно інституту президентства в Україні та країнах світу.

У рамках розроблення індивідуальних наукових тем співробітники ФПУ протягом звітного періоду проводили наукові дослідження: електронного урядування та його впливу на інформаційне забезпечення органів влади; перспектив е-уряду в контексті розвитку соціальних медіа; бібліотечного ресурсу як розподіленої інформаційної бази людської діяльності; інтернет-технологій як фактору інтелектуального розвитку; наукових установ як акторів у полі соціальних медіа (на прикладі сторінок Фонду Президентів України у соцмережах); гендерних аспектів застосування інформаційних технологій в бібліотеці тощо. За результатами досліджень у

2016 році співробітниками ФПУ опубліковано у фахових виданнях 26 наукових статей (22,5 др. арк.).

Також у 2016 році співробітниками ФПУ було виголошено 25 доповідей з тематики діяльності Фонду на 16 наукових конференціях, форумах та круглих столах.

Таким чином, протягом звітного року досліджено особливості впливів сучасного глобального інформаційно-комунікативного середовища на розвиток української інформатизації, на розвиток громадянського суспільства в Україні, здійснено вивчення процесу налагодження взаємодії вітчизняних бібліотечних установ з міжнародним бібліотечним співтовариством, ефективності «української культурної дипломатії» на базі аналізу публікацій зарубіжних ЗМІ. Аналіз ефективності наукових досліджень, виробництва сучасної наукової інформації в Україні, співставлення цього процесу із системою міжнародних наукових критеріїв.

Здійснено розгляд вітчизняного соціокультурного середовища в контексті зміцнення національної інформаційної безпеки, вдосконалення правової бази національної інформаційної сфери, з урахуванням розвитку нових технологій електронних інформаційних обмінів, вдосконалення методик правового захисту інтелектуальної власності. Проведено аналіз тенденцій розвитку електронного інформаційного ресурсу сучасності в контексті підвищення ефективності його використання в управлінській діяльності, окреслено шляхи активації бібліотечних установ в даному процесі.

Провідний висновок : управління зростаючими обсягами інформаційних (насамперед електронних) ресурсів обумовлює необхідність активізації діяльності бібліотек в якості соціальних структур, орієнтованих на управління інформаційними потоками, здійснення ними диференційованого упорядкування і підготовки інформації для ефективного її використання в інтересах суспільного розвитку. Реалізація даного завдання не можлива без належної суспільної підтримки організації діяльності бібліотечних інформаційних центрів.

Інформація про впровадження результатів.

Загалом результати наукових досліджень з планової теми узагальнено у 4 монографіях (Бібліотека в реалізації державотворчої інформаційної політики: [монографія] / [Т. Гранчак, В. Бондаренко, С. Горова та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К.: НБУВ, 2016. – 324 с.; Половинчак Ю. М. Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності: [монографія] / Ю.М. Половинчак; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2016. - 423 с.; Закіров М.Б. Феномен політичної думки Російського Зарубіжжя в контексті української державної ідентичності: [монографія] / М. Б. Закіров; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К.: НБУВ, 2016. –

582 с.; Бондаренко В.І. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи: [монографія] / В.І. Бондаренко; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2016. - 268 с. У монографіях розкриваються проблеми зростаючої ролі бібліотек у реалізації державотворчої інформаційної політики, сучасного інформаційно-комунікаційного середовища як простору трансформації української національної ідентичності, впливу зарубіжної політичної думки на формування української державності, використання інтернет-обслуговування в сучасній бібліотечній практиці.

Проблематика дослідження розглядається в № 43 "Наукових праць НБУВ" та цілому ряді інших (понад 120. У тому числі – 30 у зарубіжних наукових виданнях) наукових публікацій та понад 220 інформаційно-аналітичних публікацій в рамках інформаційно – аналітичного обслуговування корпоративних користувачів(із суспільно-політичної проблематики - 110, економічної - 30, з правових питань - 80).

Інформаційно-аналітичне обслуговування здійснювалось шляхом публікації періодичного інформаційно-аналітичного журналу «Україна: події, факти, коментарі» та тематичних бюлетенів (19 найменувань, 683 випуски), відповідно до запитів основних груп корпоративних користувачів – центральних управлінських структур – 22 ел. адр. ; регіональних владних структур – 1925 ел. адр.; УСПП – 292 ел. адр.; УБА (укр.. бібл.. асоц.) – 900 ел. адр.

Протягом звітнього періоду в управлінських структурах та в інформаційно-аналітичному середовищі зросла популярність сайтів Центру досліджень соціальних комунікацій (більш як на 5 тис відвідувань щодня - (<http://nbuviar.gov.ua>) та СІАЗ НБУВ (СІАЗ.укр.)

Цифровий аналіз роботи сайтів свідчить про таке :

середня відвідуваність щодоби становить понад 26,6 тис. користувачів. Нацбільш зацікавлена аудиторія : Київ і обл. – 37% ; Львів – 12%; Харків – 11%; Дніпро - 10%; Одеса – 9% іт.д. При цьому в Донецьку фіксується 3,5 % користувачів, а в Луганську – 1%. За різними джерелами така відвідуваність пояснюється насамперед проблемами з доступом до інтернету на тимчасово непідконтрольних Україні територіях.

Результати досліджень апробовані у виступах учасників дослідження теми на Міжнародній науковій конференції "Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору" (4–6 жовтня 2016 р., м. Київ, НБУВ), а також у ході цілого ряду інших вітчизняних і зарубіжних наукових конференцій, семінарів та "круглих столів" (див. дод.).

Керівник наукової теми

В. М. Горовий